

Ēnu ekonomiku veicinoši faktori un instrumenti tās mazināšanai

Latvijas iedzīvotāju aptaujas rezultāti
2018. gada jūnijs

Saturs

Pētījuma apraksts	3
Respondentu sociāli demogrāfiskais profils	4
Galvenie secinājumi	5
Galvenie rezultāti	7
Aptaujas anketa	14

Pētījuma apraksts

Pētījuma veicējs: tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS

Mērķa grupa: Latvijas iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 75 gadiem

Aptaujas metode: interneta aptauja (CAWI – *Computer-Aided Web Interviewing*)

Izlases apjoms: 1005 respondenti

Izlases veidošanas avots: izlase tika veidota no pētījumu centra SKDS WebPanelī reģistrētajiem Latvijas iedzīvotājiem

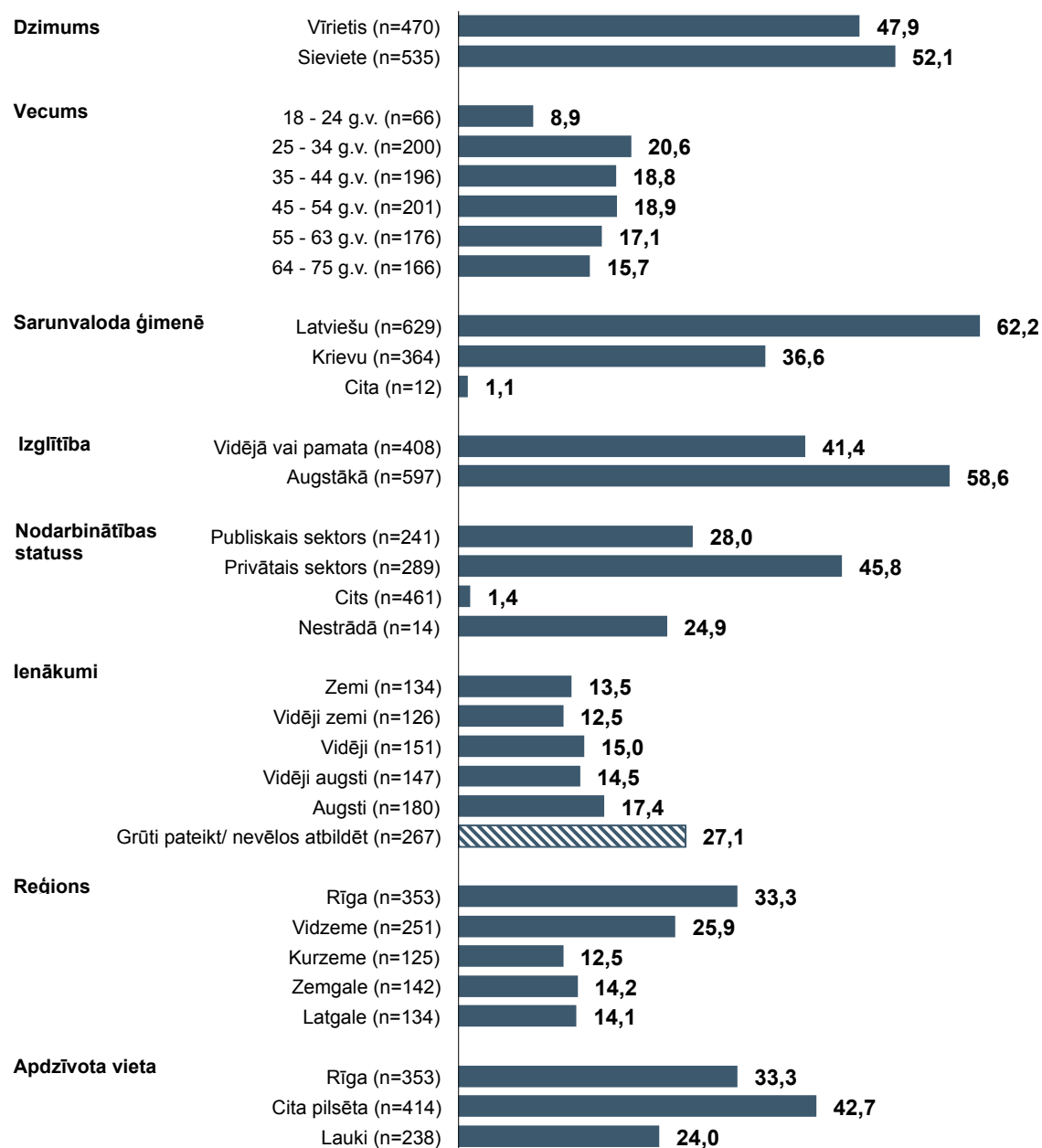
Izlases metode: kvotu izlase

Ģeogrāfiskais pārklājums: visa Latvija

Aptaujas veikšanas laiks: 03.07.2018. - 10.07.2018.

Datu svēršana: dati tika svērti pēc pazīmēm: reģions, tautība, dzimums, vecums saskaņā ar LR IeM PMLP iedzīvotāju reģistra datiem uz 29.01.2018. Šajā materiālā norādīti svērti procenti un nesvērts respondentu skaits.

Respondentu sociāli demogrāfiskais profils

%

Galvenie secinājumi

Galvenie secinājumi

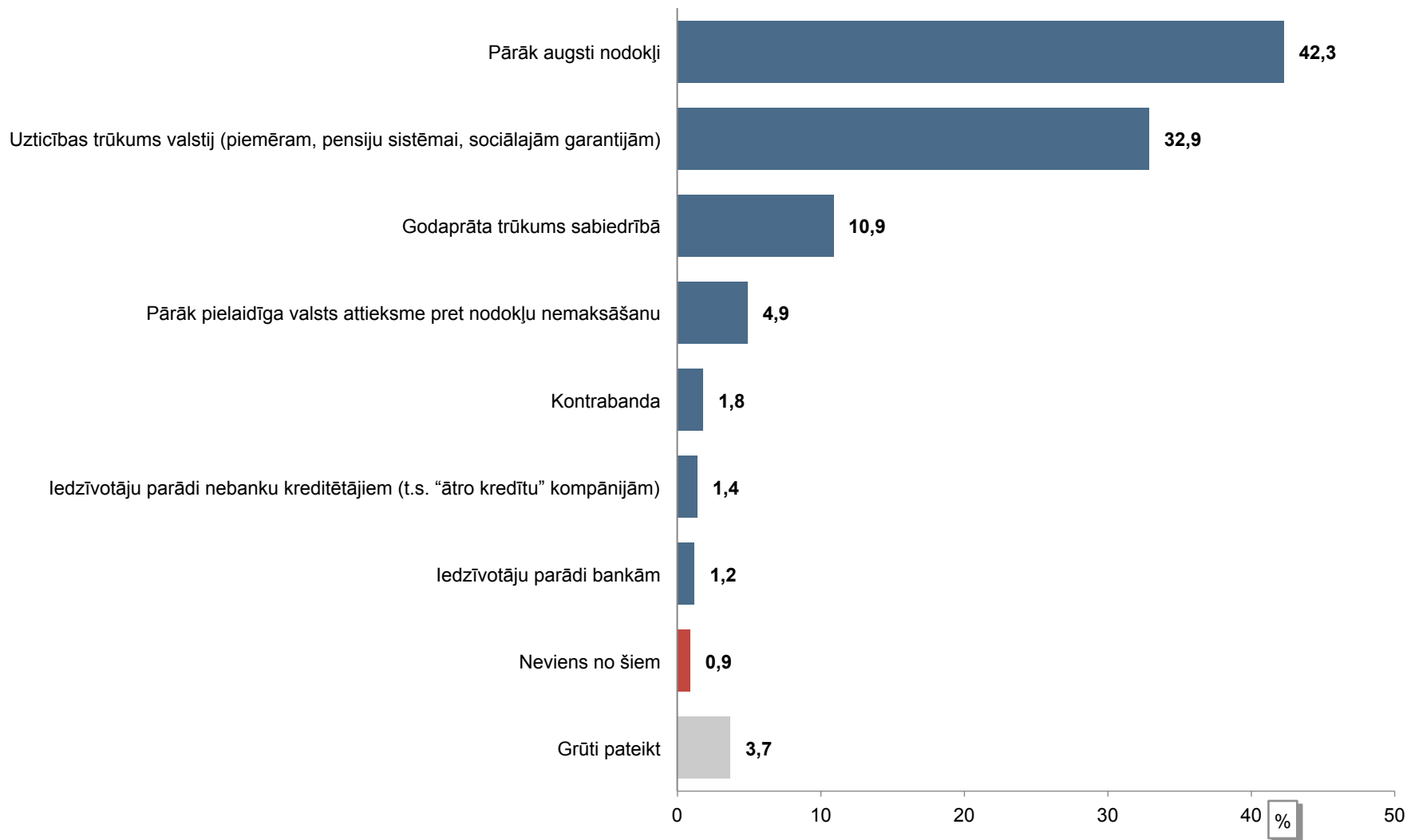
- Saskaņā ar 2018. gada jūnija iedzīvotāju aptaujas datiem, galvenais faktors, kas veicina ēnu ekonomiku Latvijā, ir pārāk augsti nodokļi – to norādījuši 42% iedzīvotāju. Gandrīz trešdaļa jeb 33% iedzīvotāju uzskata, ka galvenais ēnu ekonomiku veicinošais faktors ir uzticības trūkums valstij (piemēram, pensiju sistēmai, sociālajām garantijām), savukārt 11% iedzīvotāju norādījuši, ka tas ir godaprāta trūkums sabiedrībā. Pārējos faktorus minējuši mazāk nekā 5% iedzīvotāju.
- Aplūkojot atbildes dažādās iedzīvotāju grupās, vērojams, ka iedzīvotāji, kas ģimenē runā latviešu valodā, biežāk norādījuši godaprāta trūkumu sabiedrībā (latviešu sarunvaloda ģimenē: 13%, krievu sarunvaloda ģimenē: 7%); to kā galveno ēnu ekonomiku veicinošo faktoru biežāk norādījuši arī vecāka gadagājuma iedzīvotāji (55 līdz 63 gadi: 14%, 64 līdz 75 gadi: 15%)
- Attiecībā uz saistību veidiem, kuru dēļ darba ņēmēji mēdz izvēlēties "aploksņu algas", lielākā daļa (68%) iedzīvotāju norādījuši, ka no nodokļiem pamatā izvairās nevis saistību, bet citu iemeslu dēļ (piemēram, lai uz rokas saņemtu vairāk naudas, jo netic valstij un sociālajām garantijām u.tml.); ievērojami mazāk minēti tādi iemesli kā parādi nebanku kredītētājiem (6%) un parādi bankām (5%).
- Parādus nebanku kredītētājiem kā galveno iemeslu izvēlēties "aploksņu algas" salīdzinoši biežāk norādījuši iedzīvotāji vecumā no 25 līdz 34 gadiem (12%) kā arī iedzīvotāji, kuriem sarunvaloda ģimenē ir latviešu (latviešu sarunvaloda ģimenē: 9%, krievu sarunvaloda ģimenē: 2%).
- Aptaujas dati liecina, ka puse jeb 50% iedzīvotāju par efektīvāko instrumentu ēnu ekonomikas samazināšanai uzskata darbaspēka nodokļu samazināšanu; 29% iedzīvotāju norādījuši uzticēšanās valstij celšanu, savukārt 8% iedzīvotāju uzskata, ka efektīvākais instruments būtu stingrāku sodu noteikšana par izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Vecāka gadagājuma iedzīvotāji (64 līdz 75 gadi) salīdzinoši biežāk (13%) uzskata, ka efektīvākais instruments būtu stingrāku sodu noteikšana par izvairīšanos no nodokļu nemaksāšanas.

Galvenie rezultāti

Galvenie ēnu ekonomiku veicinošie faktori

"A1. Kurš no šiem, Jūsaprāt, ir pats galvenais faktors, kas veicina ēnu ekonomiku Latvijā?"

Viena atbilde

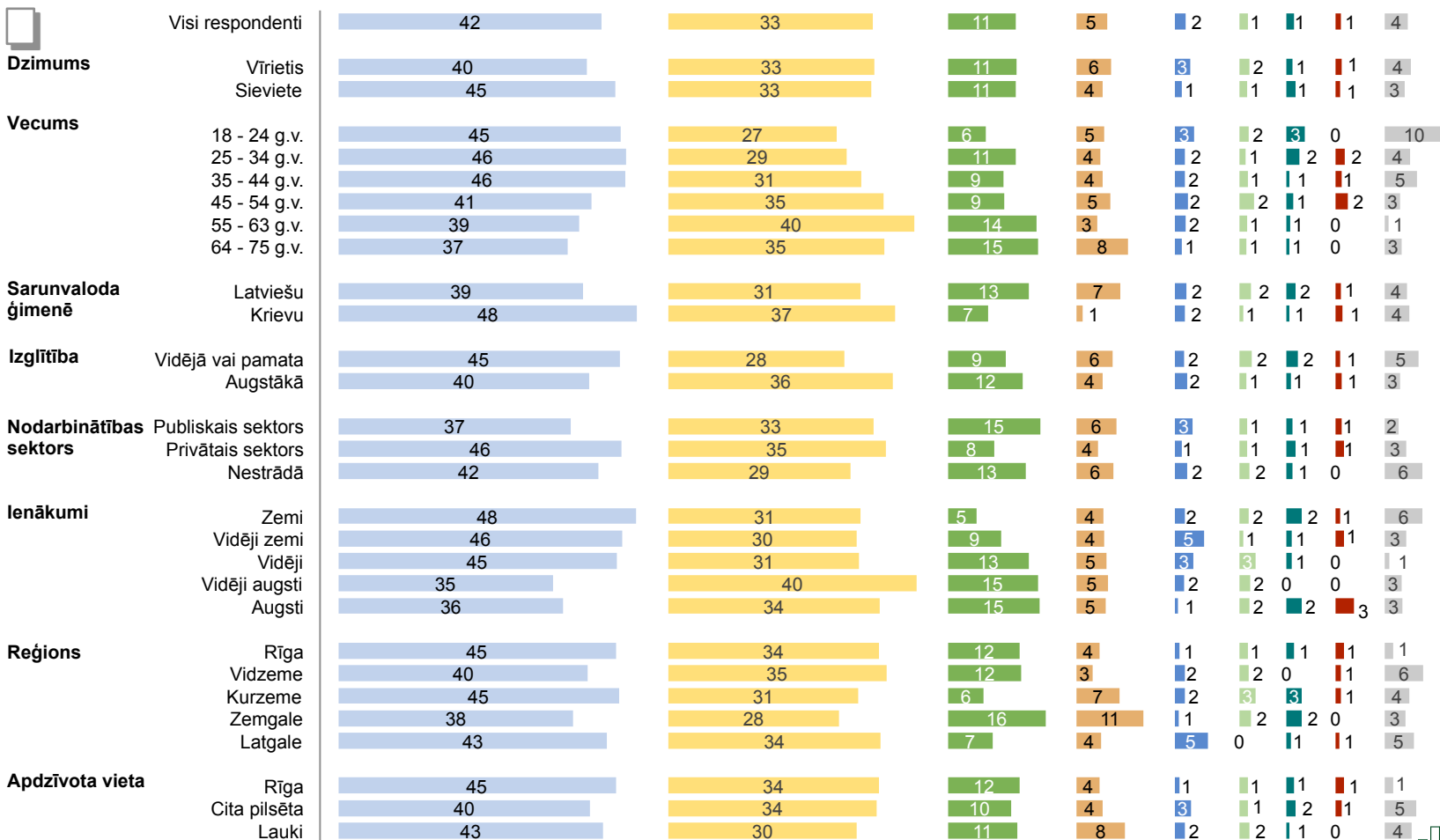
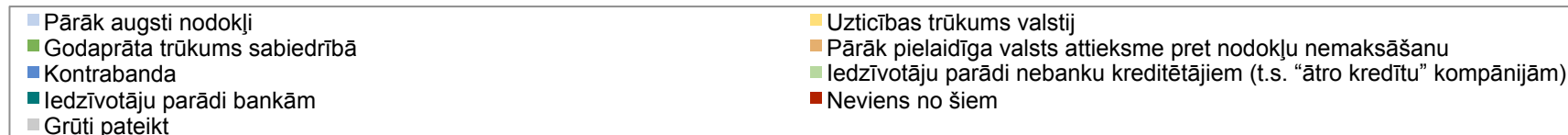
Bāze: visi respondenti, n=1005

Galvenie ēnu ekonomiku veicinošie faktori

Atbildes dažādās iedzīvotāju grupās

"A1. Kurš no šiem, Jūsaprāt, ir pats galvenais faktors, kas veicina ēnu ekonomiku Latvijā?"

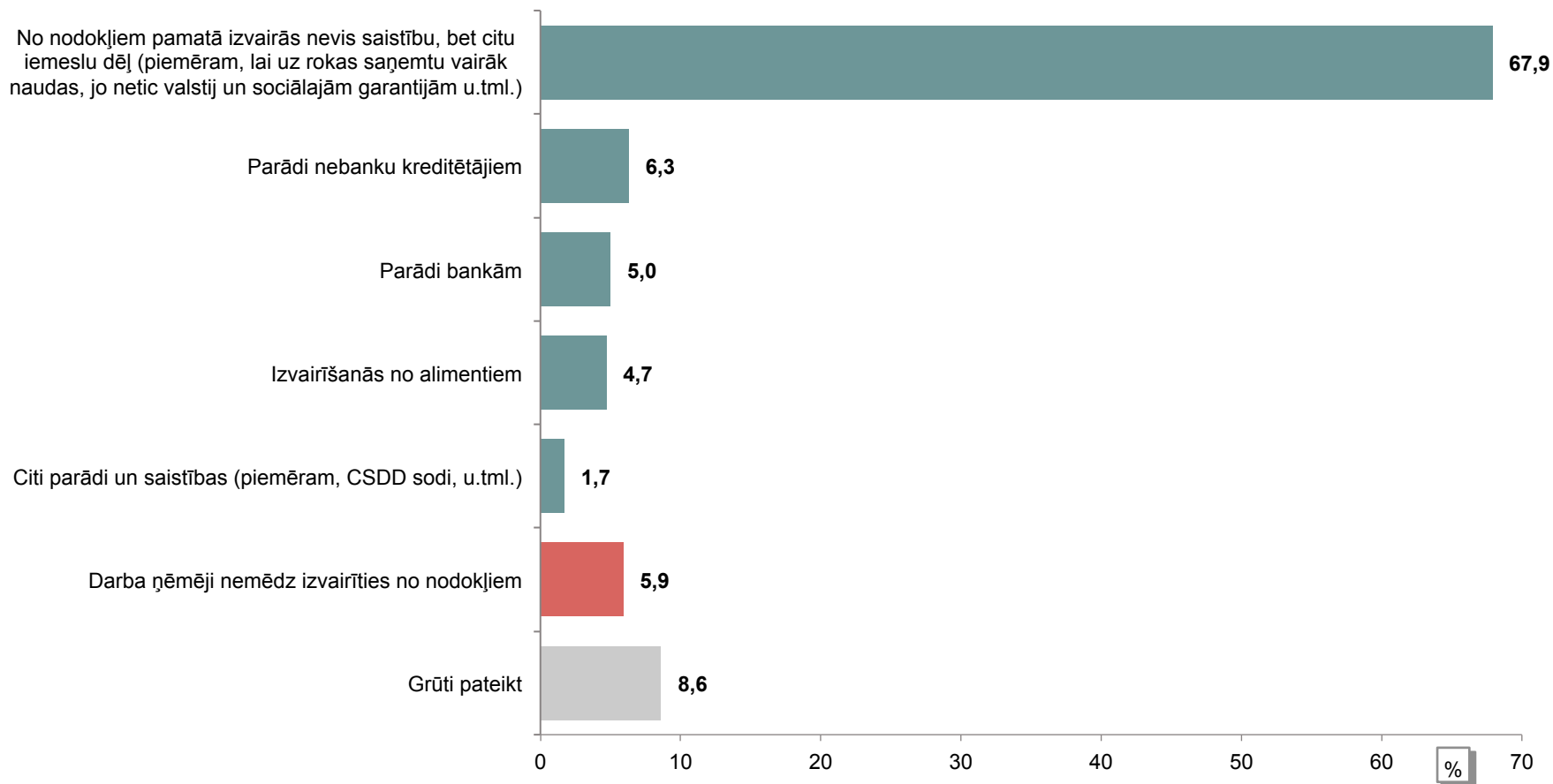
Viena atbilde

Iedzīvotāju viedoklis par saistībām, no kurām darba ņēmēji grib izvairīties, izvēloties "aplokšņu algas"

"A2. Nereti tiek norādīts, ka darba ņēmēji bieži paši vēlas saņemt "aplokšņu algas", jo tā viņi var izvairīties no dažādu saistību pildīšanas. Ja jūs tam piekristat, kurš, Jūsaprāt, ir pats būtiskākais saistību veids, kura dēļ darbinieki nevēlas norādīt visus ienākumus?"

Viena atbilde

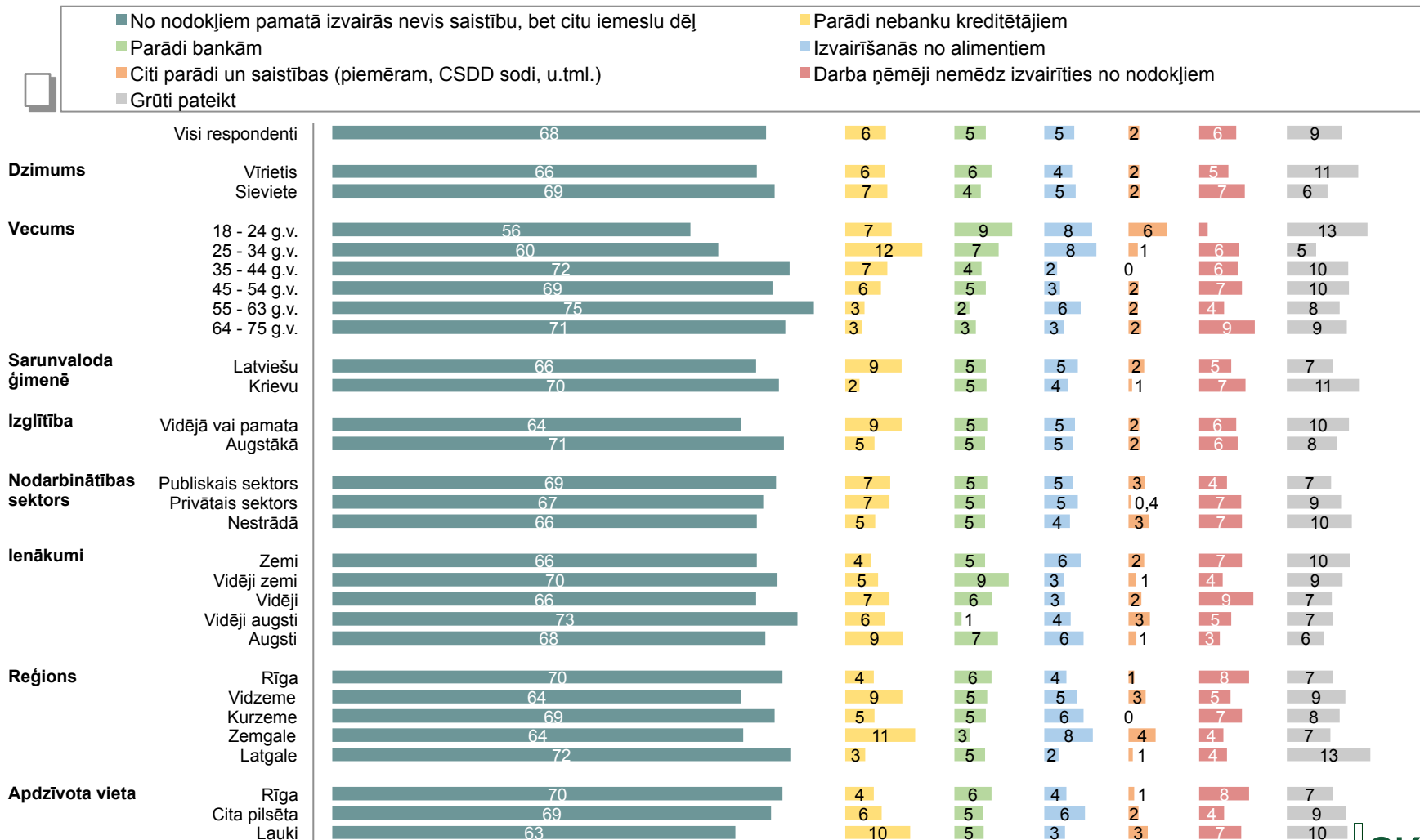
Bāze: visi respondenti, n=1005

Iedzīvotāju viedoklis par saistībām, no kurām darba ņēmēji grib izvairīties, izvēloties "aplokšņu algas"

Atbildes dažādās iedzīvotāju grupās

"A2. Nereti tiek norādīts, ka darba ņēmēji bieži paši vēlas saņemt "aplokšņu algas", jo tā viņi var izvairīties no dažādu saistību pildīšanas. Ja jūs tam piekristāt, kurš, Jūsuprāt, ir pats būtiskākais saistību veids, kura dēļ darbinieki nevēlas norādīt?"

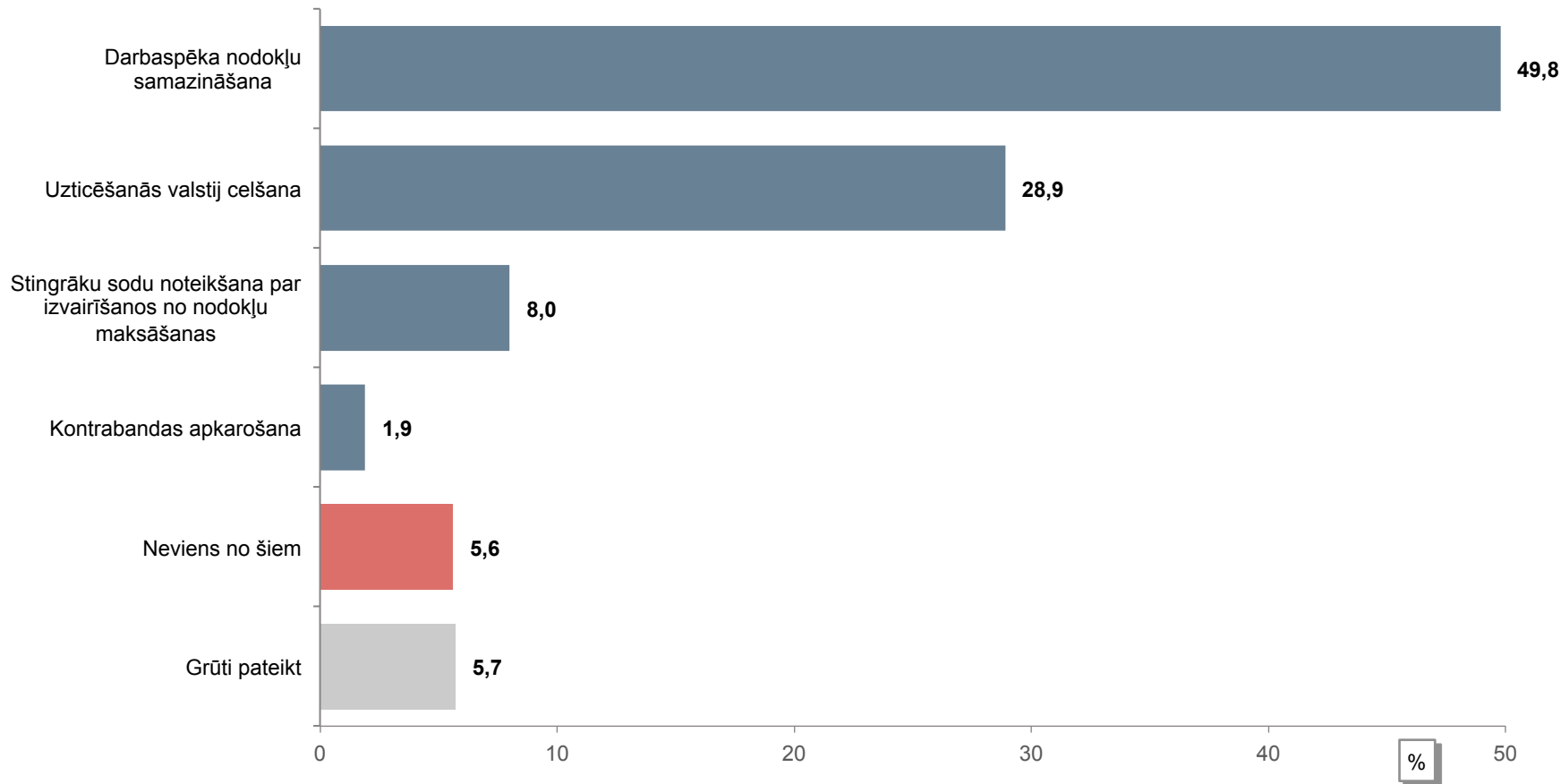
Viena atbilde

Iedzīvotāju viedoklis par efektīvāko instrumentu ēnu ekonomikas samazināšanai

"A3. Kurš no šiem, Jūsaprāt, būtu pats efektīvākais instruments, kā valsts varētu samazināt ēnu ekonomiku?"

Viena atbilde

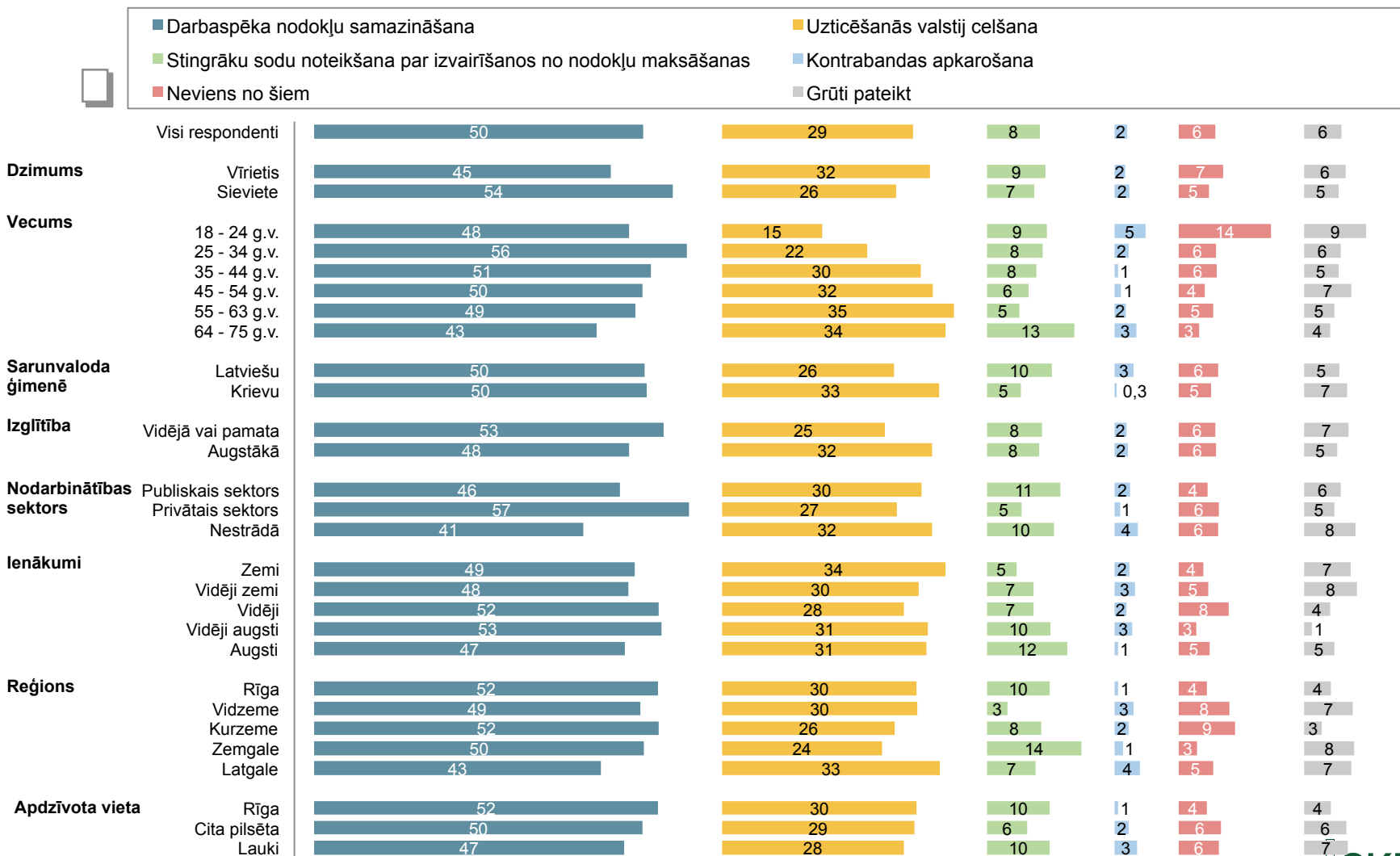
Bāze: visi respondenti, n=1005

Iedzīvotāju viedoklis par efektīvāko instrumentu ēnu ekonomikas samazināšanai

Atbildes dažādās iedzīvotāju grupās

"A3. Kurš no šiem, Jūsaprāt, būtu pats efektīvākais instruments, kā valsts varētu samazināt ēnu ekonomiku?"

Viena atbilde

Aptaujas anketa

Aptaujas anketa

A1. Kurš no šiem, Jūsaprāt, ir pats galvenais faktors, kas veicina ēnu ekonomiku Latvijā?

Viena atbilde

Pārāk augsti nodokļi	1
Uzticības trūkums valstij (piemēram, pensiju sistēmai, sociālajām garantijām)	2
Iedzīvotāju parādi bankām	3
Iedzīvotāju parādi nebanku kredītētājiem (t.s. "ātro kredītu" kompānijām)	4
Kontrabanda	5
Godaprāta trūkums sabiedrībā	6
Pārāk pielaidīga valsts attieksme pret nodokļu nemaksāšanu	7
Neviens no šiem	8
Grūti pateikt	98

A2. Nereti tiek norādīts, ka darba ņēmēji bieži paši vēlas saņemt "aplokšņu algas", jo tā viņi var izvairīties no dažādu saistību pildīšanas. Ja jūs tam piekristat, kurš, Jūsaprāt, ir pats būtiskākais saistību veids, kura dēļ darbinieki nevēlas norādīt visus ienākumus?

Viena atbilde

Parādi bankām	2
Parādi nebanku kredītētājiem	3
Izvairīšanās no alimentiem	1
Citi parādi un saistības (piemēram, CSDD sodi, u.tml.)	4
No nodokļiem pamatā izvairās nevis saistību, bet citu iemeslu dēļ (piemēram, lai uz rokas saņemtu vairāk naudas, jo netic valstij un sociālajām garantijām u.tml.)	5
Darba ņēmēji nemēdz izvairīties no nodokļiem	6
Grūti pateikt	8

A3. Kurš no šiem, Jūsaprāt, būtu pats efektīvākais instruments, kā valsts varētu samazināt ēnu ekonomiku?

Viena atbilde

Darbspēka nodokļu samazināšana	1
Uzticēšanās valstij celšana	2
Stingrāku sodu noteikšana par izvairīšanos no nodokļu maksāšanas	3
Kontrabandas apkarošana	4
Neviens no šiem	7
Grūti pateikt	8

Projekta darba grupa: Arnis Kaktiņš, Māra Alksne
Par lauka darba norisi atbildīgā: Ēvija Otaņķe
Datu masīvu veidoja: Saiva Beržinska

SKDS

tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs
Baznīcas iela 32-2, Rīga, Latvija, LV-1010
Tālr.: +371 67 312 876, e-pasts: skds@skds.lv
www.skds.lv